

Süküskuu

7. päiv
2010

Nummör
17 (213)

Leht mass erälde ostõn
5 kruuni (0,32 €)

UMƏ LEHT

VANA VÖROMAA RAHVA UMAN KEELN LEHT

**Kalkuna Andreas: koolilatsõ
võissi Hurta inämb tunda!**

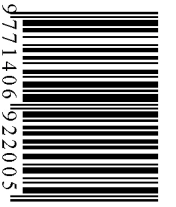
Kae lk 2

**Vana malmpaa
kõrdategemise oppus**

Kae lk 3

**Ruitlanõ inemisel ja ubinal
suurt vaiht ei näe**

Kae lk 4

9771406922005

Rõugõn om seenenätäl

Iispäävä, 6. süküskuu pääväl
naas Rõugõn seenenätäl ja tetti
vallahõ seenenäütüs.

Tõsõpääväst riidini omma
scenematka Rõugõ kandi mõt-
su sisse. Viil näidätäs Kanguri
Matsi, Kulli Aigari ja Tartese
Urmasõ luuduspilte.

Riidi päälõunal pand Glo-
ria restoraani pääkokk Dem-
janovi Dmitri scenepaa tulõ
pääl ja ütenukuun mekitäs
konkursi jaos purki pantuid
siini. Riidi õdagu om Tuksa-
mi Jaagu ja Nõgistõ Jaanusõ
kantsõrt.

Purki pantu scenesüüke

konkursi võitja üteldäs vällä
puulpäävä kell 12.

Seenenädälit juhtva aša-
tundja Kullmani Bellis, Liiva
Vello, Jairusõ Teele ja Kastan-
je Veiko.

Seo seenenätäl om joba kol-
mas. Seoniaoni omma scene-
nädäli külälise košanu Rõugõ,
Pähni ja Paganamaa mõtsu
seest kokko 282 eri liiki siini.
Kõrraldaja luutva, et timahava
saias liike viil mano.

Seenenädäli pääkõrraldaja
om Viitina luudusharidus-
keskus.

UL

Noorõ nakkasõ Rõugõ TVd tegemä

Seost kuust nakkasõ Rõugõ
valla noorõ tegemä Internetin
Rõugõ TVd: filmvä egäsugut-
sit ettevõtmiisi, kõnõlõsõ uma
kodokandi inemisiiga ja pand-
va videolõigu kodolehe pääl
üles.

«Rõugõ TV om nigu info-
leht, a video-infoleht,» selet
ettevõtmiisõ vidäjä, Rõugõ
valla nuurijuht Kõivu Kerli.

7. süküskuu pääväl saava
Rõugõ TV tegemisest huvitõdu
noorõ edimäst kõrda
kokko, edimäne saadõ tulõ
20.09. Kõivu Kerli sõnno perrä
võissi Rõugõ TV reporterit
olla kokko 15 ümbr: egäst suu-
rõmbast küläst. Vannusõpiiri
olõ-i: reporter või olla nii 7 ku
30 aastat vana.

Rõugõ TV reporterit nak-
kasõ oppama umast kandist
peri filmmist Saarna Karel,
aokiränigutüüd oppas Rõõmu
Grethe.

«TV-projektõ edimäne jakk
om seo aasta lõpuni, päält tuud
kaemi, kuis edesi saa, a kim-
mähe jakkami!» ütelf Kõivu
Kerli. Tä arvas, et Rõugõ TV
või saia ka mõnõ sändse repor-
teri, kiä tege ka võrokeelitsit
saatõlõikõ: «Mi vallah üks
umakandi keele mõistjit nuuri
om,» ütelf tä.

Rõugõ TV luumist tugõsi
Võro maavalitsus.

Jutuvõistlus vana- vanõmbist

Põlva liin ja maakund kõr-
raldasõ perimüsaasta puhul
jutuvõistlusõ, kohe oodõtas
juttõ-pilte vanaimäst ja/vai
vanaesäst ja näidega juhtu-
nuist aasost.

Võistlusõlõ või saata ka
umakandi keelen kirotõduid
juttõ. «And põnõvust mano,
või kasus tulla!» julgustas
umakeelitsit juttõ saatma üts
jutuvõistlusõ kõrraldaja, Põlva

liinavalitsusõ haridusõ aša-
tundja Adamsoni Monika.

Võistlus om nii koolilatsilõ
ku suurilõ inemisiile, parõm-
ba kirotaja saava avvohinna.
Jutu ja pildi piässi saatma 9.
süküskuu pääväs kas monika.
adamson@polvalv.ee, viimä
esi Põlva liinavalitsusõ vai
saatma kiräga aadressi Kesk
15, 63308 Põlva pääl (mär-
gosõna «Jutukonkurss»). Uma
nime ja telefoninumbri piässi
mano kirotama.

Parõmba jutu loetas ette
12. süküskuu pääväl Eesti
suurõtiimusõumin Varbusõl,
kon pectäs sis vanavanõmbidõ
päivä.

Latsirikka perre saava kodotoetust

12 Võro, 11 Põlva ja 24 Valga
maakunna vähämbält nelä
latsõga peret saava riigi käest
kodo kõrdategemise toetust.

Riigi kodotoetust jagaja
KredEx andsõ teedä, et terven
Eestin saava timahava tukõ
276 latsiga peret. Keskmädselt
toetas ütte peret tsipakõsõ
päält 100 000 krooniga.

Riik jaga kodotoetust joba
kolmandat aastakka.

Näidätäs võro- keelist Tähekeist

Neläpäävä, 9. süküskuu pääväl
kell 11 näidätäs Võromaa
keskraamadukogo latsiosa-
kunna Tähesaalin latsiaokirä
Täheke värskit võrokeelist
nummõrd.

Säitsmendäst võrokeelitsist
Tähekesest kõnõlõsõ aokirä
päätoimõndaja Martsoni Ilona
ja numbri toimõndaja Fastrõ
Mariko.

Viil tetäs saalin vallahõ Eesti
kõgõ vanõmba latsiaokirä
Täheke 50. sünnüpäävä ränd-
näütüs. Tuud saa kaia rehekuu
lõpuni.

UL

Koolilõ uma nägo!

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

**Seo süküs saava koo-
li hindäle kimmämbät
umma näko kujonda:
panda vahtsõhe opikava
umakandi jaos tähtsäm-
bit asjo. Näütüses Põlva
koolilatsõ võinu umast
suurmehest Hurda Jako-
bist inämb teedä.**

«A tuu olnu väega hää mõtõ,
mul naas õkvalt kõrvu vaihõl
helisemä!» sai Mamastõ
latsiaid-alkkooli juhataja
Ohaka Katrin Hurda-mõttõst
kõrraga härgütüst. «Vahtsõ-
nõ kooli opikava tulõ tuu
kotussõ päält läbi mõtõlda.»
Et kuul omgi võtnu tsihis
rahvaperimüse ja kombidõ
tähtsäs pidämise, klapnu
Hurda vaimsus tuuga õkvalt
kokko.

Et latsõ pidänü umast
suurmehest Hurda Jakobist
ja timä kogutust rahvaperi-
müsest inämb tiidmä, tuuga
olli kõrraga peri kõik Põlva
kandi koolijuhi.

A ütski kuul olõ-i seonia-
oni kimmäst Hurda-oppusõ
tsihti võtnu ja koolijuhtõl
olõ-i ka kimmäst tiidmist,
kuimuudu oppaja latsilõ
Hurdast kõnõlõsõ.

«Mi oppaja tegevä ainõka-
va riiklõgu opikava perrä, a
nä vast üks nimmasõ tunnõn

Hurta rohkõmb ku muial,» arvas
Põlva ütõgümnaasiumi direktri
Noogi Koit. A mõtõ direktrile
miildü ja täl halgahtu mõtõ, et
ku 10. klassi opilasõ piät nigunii
tegemä üte uurmistüü, sis võisi
oppaja näid veidikese takast
tsuski ja pakku vällä Hurdaga
kõudetüid teemasit.

«Hurda seldsi juht Villa Sirje
om jo mi koolin tüül, oppas küll
ingluse kiilt, a timä haard joba
hindä olõmisõga latsi Hurda-
teemaga ütenu,» selet Põlva
keskkooli direktri Sarapuu Arvo
ja ütelf, et keskkooli latsõ astõva
üles Hurda kodotalo vahtsõndõ-
duisi huunidõ vallategemise
pidol.

Sarapuu Arvo ütelf, et ku
oppaja iist võtnu, sis kitnü tä
katõ käega Hurda-oppust
takast. «Tuu olnu kim-
mähe värski ja tarvilik,
innekönnõ saanu häid
mõttit haritusõ kotussõ
päält,» ütelf tä.

Kõgõ inämb om
Hurda Jakobist juttu
olnu timä sünnükülä
Himmastõ algkoolin.
Koolijuhataja Rammo
Tiia ütelf, et Himmastõ
latsõ omma tennü
Hurdast uurmistõid,
laulu võro keele tun-
nin timä kogutuid
Põlva rahvalaulõ,
saanu Hurda sugulad-
sõ Kähri Liina kodo-
luutsõõrin teedä

suurmehe latsõ-iäst ja perrest,
mängnü Hurda-teemaliidsin
näütēmängen. Umal aol väikut
Hurta mängnü Ojasaarõ Toomas-
sõlõ jäi perimüskultuuri-pisilänc
nii kõvastõ külge, et timäst sai
tunnõt lõõdsamiis.

A koolin om latsi veitüs jäänü
ja kodoluutsõõr panti kinni. Mi-
nevääasta lõpõf kooli perämäne
Hurda Jakobi sugulanõ: Hurda
Hanna-Maria.

Väiku kooli kotsil hõfosõ
musta pilve a
Rammo Tiia
mõtõl ja
ütelf, et saa-
i latsi Hurda-
oppusõst

HARJU ÜLLE PILT

Suurmiis Hurt andnu koolilõ uma näo.

Võrol saa oppi vanna iist huult kandma

NUTOVI MIRJAM

**Tartu Tervishoiu Kõrgkooli
ja Lõuna-Eesti Haigla värs-
ki lepingu perrä saava
mi kandi huuldaja naada
ammõtõt opma paiga pääl,
piä-i tüü ja perre mant
Tarto liina käümä. Vaia
tuud om: Võro haigõmajan
tege tüüd 85 huuldajat, a
erialanõ haridus om näist
õnnõ neläl.**

«Tävvelidselt võimalik, et seo
om hää võimalus,» ütelf aša kot-
silõ Võro haigõmajan kümme
aastakka vanna ja tervüseviaga
inemiisi iist huult kandnu Vähi
Terje. Tartohe opma minemist
tä hindäle ette kujoda-i: «Koh
ma säääl üüd olõ ja kiä sõs perre
iist huult kand?»

Vahtsõ lepingu perrä saavaki
vahtsõ aasta radokuust kuuli
minnä innekökkõ nuu, kiä joba
tüütäse haigõmajan vai mõnõn
Võro maakunna vannokoton.

Edimädsõ satsiga võctas opma
15 inemist.

Lõuna-Eesti Haigla õendus-
juht Trolla Jana selet, õt seoilm-
ma-aignõ oppus avitas huuldajil
saia viil parõmbis ašatundjis.

Tuu om hääs abis ka noilõ

huuldustütäjilõ, kiä mõista-i
inemiisi iist peris õigõlõ huult
kanda. «Om nii, et ku käüt ütenu
huuldõkodon, sõs jo ussõst sisse
minnen lüü kusõhais nõnna, a
ku läät tõistõ, pruugi-i edimädsõ
huuga arvugi saia, kon olõt,»

tuu Trolla näüte huuldajidõ
mitmõsugumadsõst ammõdi-
mõistmisõst.

Võro haigõmajan vannokodo
elänik Truija Maimu (85) ütles
ummi huuldajidõ kotsilõ õnnõ
häid sõnno: «Ütski lats jõvva-i
nii huult kanda ku siih tetäs:
minno hoitas siih ku rõnnalast!»
kitt tä.

Viil om Truija Maimu väega
rahul tuuga, et kõik huuldaja
kõnõlõsõ timäga umah võro
keeleh. «Kiräkiilt kõnõlõ-i jo
mi siih kiäki, ma arva, õt siih ei
mõistõtagi tõisildõ,» ütelf tä.

«Võromaa umaperä omgi
seo, et nii õe ku huuldaja piät
mõistma kolmõ kiilt – võro, viru
ja petseri,» muiaf Trolla Jana
tuu jutu pääl.

Tä ütelf, et huuldaja omma
pääsõaligult kas keskiälidsõ vai
vanõmba inemise ja kõnõlõsõ
võro kiilt tävveste vabalõ.
Noorõmba mõistva kas kah
kõnõlda vai saava vähembält
arvo.

NUTOVI MIRJAMI PILT

Trolla Jana (kural) om hää miil, et Truija Maimu iist nakkasõ
huult kandma häste välläopadu inemise.

Põlvahe Hurda-kuul!

Määne piät olõma üte hää kooli uma nägo? Ja kuimuudu uma nägo köütä hää oppusõga? Köütä nii, et ütelt puult pidä nuur inemine umast koolist luku ja saa säält hää haridusõ. A tõsõlt puult saa tä ello ütten ka vaimuväe ja tahtmisõ tuud hää haridust uma kodokandi ja -maa hääs pruuki.

Tuu om terve Eesti murõ: edimäse koolipäävä Eesti Päevalen murõh Tafna ülikooli juht Ravva Rein, et Eesti tugõ nuuri ärmekit: jaga rahha välamaa ülikoolin opmisõ jaos ja nõud hariduspoliitiga paprin nuurilõ «rahvusvahõlidsõlt konkurentisvõimõlist» haridust.

Mi kandin om tuu viil suurõmb murõ: näütises Põlva kandi nuurist lätt kolmasosa joba päält põhikuuli edesi opma kavvõmbahe, jää-i Põlvahe keskkooli. Põlva koolil olõ-i säänest kimmäst umma näko nigu Treffneri gümnaasiumil vai Prantsusõ lütseumil. Vana Võromaa ja Setomaa pääle om tuu kõgõ kimmäm Verska gümnaasiumil: seto kultuuri ja käsitüü ni uma äri luumisõ oppusõ peräst.

A om Põlvalgi võimalus saia uma näoga kuul. Põlval om jo uma suurmiis, kelle üle om uhkõ terve Eesti rahvas: timä härgütusel korssi inemise päält 110 000 leheküle rahvaperimüst ja pästi nii aoluu jaos kümmit tuhandit rahvalaulõ ja -juttõ. Ütel Põlva koolil võinu olla suurmehe nimi, nägo ja vaimsus.

Ku küsse Põlva kandi koolijuhte käest, et kas koolil võinu inämb Hurda-näko olla, sis tundu, et küsimüs es sata kividse maa pääle. Mõtõ liigahf koolijuhtõ. Pakuti joba üttele-tõist väl-lägi. Ku no viil üts härsä vaimuga juht võtt märki, kuis üttest koolist tetä Hurda-kuul ja terve kooliperre kah ütten haard, sis saa ašast asi, nigu usk ka Haridus- ja tiidusministeeriumi opikava talitusõ juhataja. Nigu timä, jää ka ma päkkä hoitma, et tuu tõtõst sünnüs.

HARJU ÜLLE, päätoimõndaja

UMA LEHT

Telmisenummõr 00917

Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro liin

E-post: info@umaleht.ee

Päätoimõndaja: Ülle Harju 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org laivi77@hotmail.ee

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF

Trükjä: AS Võro Täht

Lehe välläandmist tugõva:
Riikiõnõ Vana Võromaa kultuuriprogramm ja

Uma Leht Internetin: www.umaleht.ee

Paprolehe-kujolist Umma Lehte saa lukõ ka Internetist www.netiajakiri.ee päält!

Uma kiil

Küsu uma keele kotsilõ
info@umaleht.ee vai tel 78 22221

Hääl kasvol mitu nimme

Uma Lehe minevæn numbrõn olf söõgioppus, kon soovitõdi kurgisaladi sisse kiblukit panda. Mitma inemise küssevä perrä, et miä tuu kibluk om.

Tulõ vällä, et sii kasv kand Võromaal õge mitõnd nimme, ütelt puul ütete ja tõsõl puul tõist. Eesti kiräkiil ütles tä kottalõ *küüsilaug*, a tuu nimi om võetu põhäcesti keelest (ka soomõ keelen om *kynsilaukka*). Võrokõsõ oma külh tõõhõkõrd ütelnü 'küüdsilaug', a paistus, et tuu om põhäcesti sõna ümbresäädmine.

Lõnaceseläisile umatsõmba oma hoobis tõsõ nime. Ku ma ummi võro tutvidõ siän uurmist tei, mänsit sõnno nimä tuu kasvo kotsilõ pruukva, sõs kuuli kõgõ inämb sõnno «kibluk» ja «tsisnak». Nuu oma selge lainsõna mõlõmba.

Läti keelen om *kiploks* ja säält tulõva Õdagu-Võromaa 'kibluk' ja 'kiplok' ja viil paar tõisõndit, miä küünusse Tartomaal Nõoni vällä.

Venne keelen om *išesnok* ja paistus, et säält võet 'tisnak' om meil hoobis vasnõ muud, selle et eesti keelekogo säräst sõnna ei tunnõ. Önnõ Urvastõst

om külh kirjä pant 'tsignas', miä kah kimmähe om venne sõnast peri.

A suur jago Tartomaad ja ütten tuuga ka Urvastõ ja Põlva kiil tarvitasõ sõnna 'noblu' vai 'nublu'. Tuu om tegünü nii, et säksa sõnal *knoblauch* om ede- ja tagaots maaha nühkünü. Siin ja sääl Lõunõ-Eestin om pruugit ka 'juudisibula' nimme.

Ummõtõ paistus, et võrokõsil om ka uma põline sõna olõman. Või külh olla, et varrõmb om tuuga kutsut mõnt mõtsikut kasvu. Põrõhõlla viil tiidvã Hummogu-Võromaa inemise nimme 'kurssilaug' vai 'kuruslaug'.

Sõna küünus Põlvast Setomaani, a mi rahva keelesaari pääl Lätin om kogoni särme lugu, et õdagu puul Leivun olf 'kipluk' ja hummogu puul Lutsin 'kurssilaug'. Mälchõtädäs tuud sõnna ka mu koton Mehikuurman.

Viil umaette lugu om näädõ nimmi käänmisega. Nii 'kibluk' ku 'kurssilaug' laskva hindä käändä pia ekã muudo. Paistus õnnõ, et 'laug'-sõna põlitsõmb käänmine om olnu -a-ga, nii et «sõõge kõik kurssilauga»!

Ja viil: kiä tiid võro sõnno eesti sõna *murulaug* kottalõ? Seeni omma olõman 'piusa' ja 'rohokõnõ' vai 'rohikõnõ', a kiä pakk mano?

KALLA URMAS,
üts sõnaramadu kokkosäädjä

Kirä

Kiri kiroda aadrõssil
Tartu 48, Võro liin
65609 Uma Leht vai
info@umaleht.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä. Kirä iist hono-
rari ei masta.

Katõ otsaga äsa

Tuu vana tarkus, et mõnõ äsa elun katõ otsaga omma, tulf mul sco suvi edimält miilde, ku järve veeren tsuklõman oli.

Üts perrekund katõ tütrega tulf järve viirde ja tuud, kuis imä nuid tütrikkõ süvväle vette vidi ja ujuma opmist sundsõ, es olõ hää kaia. Ku lats hirmu peräst näost sinine om ja suurõ helüga vasta rüük, sis tä õks pelgäs! Latsõ proomõ esä küle ala paeda, kiä asja rohkõmb naaruga võtt ja nii hirmsadõ tuu veetevedämisega pääle es käü.

Latsõ piät uju mõistma. Ennegi oppajal piät mõistust olõma. Mitukümmend aastat tagasi olli esi pioneerilaagrin kasvatajapraktikat tegemän. Sääl juhtu, et kümneaastanõ poiss uma paar aastat noorõmba sõsarõ ujumisõtunni aos uma tarõ rõivakappi kække. Selle, et tuu ujumisõ oppaja, esi naistõ-

rahvas ja katõ väiku latsõ imä, mugu kärke ja sundõ pääd vii ala pandma. Ma mõtlõ, et kas tuu imä, kellel järve veeren ummi latsi jaos kannatust es jakku, tuuga nõun olõs ollu, et kiäki tõnõ timä latsiga nii ümbre käü? Katõ otsaga asi...

Tõnõ lugu. Seo suvi olf kikkasiini jo päält jaanipäivä mõtsan pallu. Sis olfgi üts muidu soliindõ ja harit provva närvi länü, et rahvas mugu käü timä mõtsan. Mis muud, ku scenen. Tä olf sis nakanu mõtsa veeren huikaman käümä, et taa om erämõts, ärke taaha minke, ma taha esi ka vahel siinde minnä.

Ja jäl ma mõtli, et katõ vai koguni kolmõ-nellä otsaga asi. Ma olõs soovitanu, et raiska no veidü rahha ja telli sil, et erävaldus. Tuu uikmisõga om nii, et kõik aig ei jõvva ka valva, sis jääs kotun kõik puha tegemäldä ja mõtsa ei jõvaki kunagi. Ei olõ hää tunnõ tuul, kellele uigatas, ja pellädä om, et uikajal hendäl kah miil rõõmsambas ei lää.

A viil üts konks om taa äsa küllen. Kac, tuun uman mõtsakõsõn või olla, et kõkkõ ei kasu, miä mõtsavana and. Tahat tõnõkõrd palukit vai koosiini vai vavvõrnit... Ja ku sis läät kohegi võõradõ mõtsa ja sääl silti vällän ei olõ. Kas sis läät otsit kõgõ lähkõmbä majapedämise ja küsüt säält, et ega taa ti mõts ei olõ ja kas ma sisse käändä või...

Vai lasõt hendäle uigada, et lasõ jalga. No jäl — võta kui tahat!

A ütete tarkusõ sai seo suvi külh, miä mitmõ otsaga ei olõ ja mis päält tuud hirmsat katõsõnda põimukuu tormi selge om. Ku muidõrahva muru päält medägi säänest kätte paistus, medä ennemi su aias nätä es olõ, sis mine kac perrä, ega sääl kavvõmban aianukan viil mõni puu maaha tullu ei olõ. Ja puul om külh kats otsa, a nii pallu ossõ, et nuid lõikat ja vinnat miiklipäävänä, ku muud hädälist ka tetä om!

NÕLVAKU KAIE

Väkev Taasesisaisvumispäiv

Uma külä sinimustvalgõ lipp lehvmä, piknigukorvi ütete ja matk Sabbe Augusti 101. sünnüaastapäävä avvus — nii pidi Eesti taasesisaisvumispäivä Paidra külä rahvas ütete naabridõga Pindist, Tsohgost ja Kääpäält.

Matka aigu kõnõlimi kõgõ inämb tuust, kuis euro tulõ, rahvas iks vacsõmbas jääs ja niimuudu või viil nälä-aasta tulla. Õdagu olf tuu suur üle-Eesti-line Uttelaulminõ. Mõtli, et lääsi kah, a kon om kõgõ ligem kotus? Sõs tulf jalgrattaga Tsohgost tutva Järvpõllu Madis ja kutsõt Tilssi, et sääl om üles säet Internet ja laudas.

Kalkuna Andreas: Hurta võissi inämb tunda!

Eesti kirändüsmuusõumi Eesti rahvalaulõ arhiivi tiidjämüis Kalkuna Andreas (33) kuts Hurda Jakobi perätüt perimüskoko kaema ja säält uma kodokandi kotsilõ teedüst otsma. Himmas-tõ ja Põlva latsõ võinu umakandi suurmehest kah inämb teedä, ku aoluu opiraamadu kirotasõ.

Midä põnõvat Hurda kogen lövvüs?

Hurda kogost — 110 000 lehekülge ja rohkõmb viil — võit löüdä säänest, midä müalit ei lövvä. Sääl olõ-i õnnõ laulu-jutu, a ka matõrjaali, midä Hurda-aigu es mõistõtagi tähtsäs pitä. Inemise es tiä täpsele, miä tuu rahvalaulõ om ja kirodi Hurdalõ ka uma külä aoluust, inemüisist.

Hurt kirof aolchih, et hää inemise, avitagõ rahvalaulõlõt kofada, muidõ häõs är. Eis elli tuudaigo Peterburih, a vastas kõigilõ kirjulõ tenosõnnoga, et hää matõrjaal, saatkõ jälki. Ilmuif ka lehih ülekauchi, pallõ kiäki om rahvalaulõlõt saatnu. Inemüisile miildü, et näid leheh tennäti: nii tekkü suur kiräsaatjõd võrk (1400 inemist) üle Eesti.

Mis inemine Hurt olf?

Tuu om keerolinõ üteldä, a ma imehtä, ku kõva tüümüis tä olf: Peterburih olf opõtaja, tal olf suur kogohus (arvada hulga ristmiisi ja matmiisi), a tuu mant jõudsõ tä keealadsõ doktoritüü kirota ja tuu Helsingih är kaitsa, rahvalaulõkogomisõ kõrralda, tuust aruandit tetä ja inemüisiga kirävaihtust pitä. Põlva ja Kolga-Jaani «Vana Kandlõ» vällä anda ja kolm kõiudet setokõisi laulõ. Päält tuu kõgõ olf tal viil pere — ma ei kujotagi ette, kuis üt inemine jõud tuud kõkkõ!

Kas Põlva latsõ võinu Hurda kotsilõ inämb teedä, ku kooliprogrammi perrä vaia om?

Koolilatsõ piät Hurta tund-

ma ja esieräldiselt Põlva latsõ. Põlva latsi tiidmine võinu olla Põlva-kesksemb: midä Hurt tuu kotsusõ hüäst om tennü.

Tuu aolugu, midä koolih opatas ja tuu perimüskol aolugu, midä inemise kõnõlõsõ, omma eismuudu veidükese. A egäsugamüaisi uurmistõie jaos omma Hurda ja timä kaastüüliisi üleskirotusõ tähtsäs. Sagõhõhe nuu inemise, kelle käest om juttõ vai laulõ kofat, es olõ mändsegi kirämehe. Nuü üleskirotusõ omma ainsamba jälle, mis noist inemüisist omma jäänü.

Kas latsõ võinu teedä mõnda Hurda kofatut rahvalaulõ?

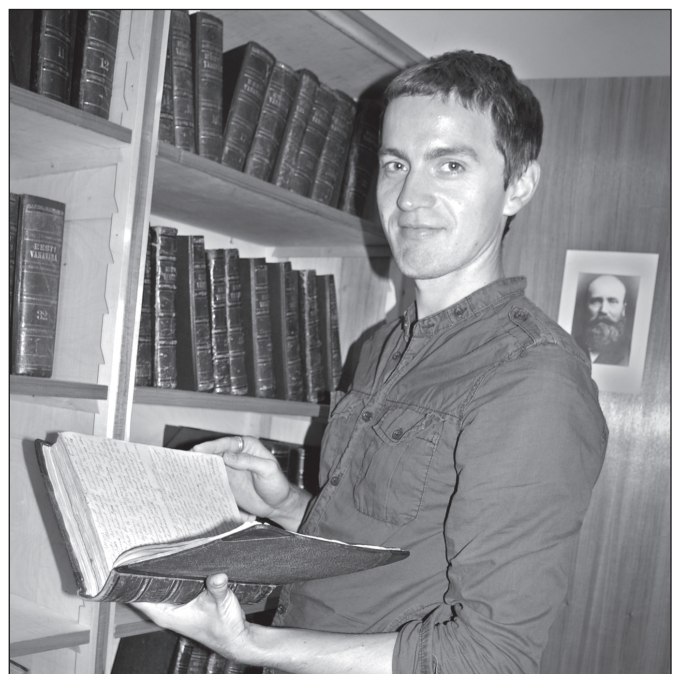
Tuu olnu väega hüü! Hurt om vällä andnu Põlva kihlkunna «Vana Kandlõ»: sääl om suur valik väega ilõsõt Põlva laulõ. Põhilidsõlt timä hindä ja sugulaisi kofadu. Hurda kogoh külh lauluviise pallõ olõ-i, vast 300 viisi Eesti pääle kokko, a sõnno om tuu iist tuhandit ja tuhandit

(47 556 laulu ja mängolaulu). Tulõsi arhiivist otsi lauluviisi-jupp ja kaia sõnno, mis Hurt om üles kirotanu. Esieränis ku sa olõst samast küläst peri, koh laulu laulnu inemine om kunagi elänü. Tasus mõtõlda, kas ja kuis laulusõna omma tuu paigaga kõiudedü. Ka jutu omma sagõhõhe paigaga kõiudedü.

Hurda kogo om Tartoh Eesti rahvalaulõ arhiivih. Tuu om kõigilõ vällälõ. Oppaja võinu tuvva latsi ekskursionilõ: näüädä mändsegi tiiraa kätte.

Ku kerge vai rassõ tuu oppajalõ om?

Arhiivih om matõrjaal kihlkunna perrä paika pantu. Põlva inemine tulõ siia, võtt Põlva kihlkunna kartoteegi ette ja löüdki tuu ütles. Niisama saat nime perrä otsi. Peris suur hulk matõrjaali om joba Internetih olõmah vai digitaliseeritü ja saa arvutist lukõ. Pallõ om muidoki viil paprõ pääl.

HARJU ÜLLE PILT
Kalkuna Andreas soovitas otsi uma kodokotusõ kotsilõ teedüst Hurda Jakobi perädüst rahvaperimüskogost.

Madisõ esä Juhan olf jo lau-
luoppaja, timäl olf olnu hõpõnõ dirigidikepp. Madis näüdäs tuud dirigentele, kes olli tulnu Uttelaulmist dirigiimä. Ma esi olli kotoh pandnu Kihnu Virve muudu rõivihe (tuud saa iks vaihõpäl tettüs). Õkvalt kutsuti keskele laulma, et muidõ ei jää vast filmi pääle.

Pääle laulmist kutsuti minno õkvalt Kaara-Jaani tandsma, hõpsimi nii kavva, ku muusikat olf. Tuud Uttelaulmist kanti pikembält üle 1. süksükuu pääväl Kanal2n, a Tilsit näüdäti kahõs õnnõ vilksamiisi.

RIITSAARÕ LAINÕ Paidra küläst

140-aastadsõlõ Kolepi laulukoorilõ

21. põimukuu olf Kolepi kooli plati pääl kooli kokkosääminõ. Timava olf tuu pühendet 1870. aastal luudu Kolepi laulukoorilõ. Lei kooli mälehtües ja koori avvus ütete laulukõsõ. Jupikõnõ tuust laulust:

*Siin sai selges lugõminõ
rehkendüs ja üt-kõrd-üts
siin sai selges sõbra au
uma eesti rahvalaul
siin sai selges imäkiil
imäkiil ja esä müil.*

KAMA (RAUDSEPÄ) JUTA Lövaskiit, in-
neskine Kolepi koolilats ja koorilaulja

Ma esi või avita, ku määnegi küsimüs om. Või ka niisama muusõummi kõlista: inemise tegevägi tah tüüd tuusjaos, et huviliidsi avita. Kodolehe www.folklore.ee pääl omma ka andmõkogo: vanasõna, vanaraha väteluse, mõistatusõ. Ku otsit säält umakeelidsõ sõna perrä, lövvtäki umakeelitsit vanasõnno vai mõistatusi. Pallõ teedüst om laulõ ja rahvakallendri tähtpäivi kotsilõ.

Oppajil om kipõ ja programm tihe, a mõnikõrd tasunu sändse äsa jaos aigu võtta. Ku latsõ piät uurmistüüd tegemä, sis rahvalaulõ vai uma kodokandi vai aoluu teema olnu hüü. Ma usu, et ka latsi huvitanu uurminõ rohkõmb, ku tuu om kõiudet uma kodokandi, külä vai perrega.

Kas tetä näütises referaat mitte Hurdast ku heränemisao tähtsäst tegeläsest, a ku umast küläst peri suurmehest?

Muidoki! Tuu või-olla tähendänü rohkõmbat tüüd — saa-i Wikipediäst kõrraga kopiiri — a tuu om tuud väärt. Muidoki, «Vana Kannõl», Põlva uma, om nii ainulidsõs raamatus muutunu, et piät kohegi Tartohe sõitma, et tuud kätte saia.

Kas tuu võinu vahtsõt vällä anda?

Muidoki võinu! No om nii pallõ laulõ, midä olõ-i kunagi vällä antu, tuuperäst muusõumil kordustrukke jaos võimu jakku-i. A paikligu inemise võissi märki, et tetä kuuhtüüd rahvalaulõ arhiivi vai kirändusmuusõumiga. Või-olla olõki-i mõtõt anda «Vanna Kannõl» vahtsõt vällä, a tetä hoobis vahtsõnõ valik. Põlva kandi ja Võromaa laulõ om jo ka pääle Hurta ütles kirofõt, või-olla tasunu kokko kofada laemb valik vana Võromaa laulõ.

Küsse HARJU ÜLLE

Savvusann

Võromaa inemiisi mälehtüse savvusannast: kuis sääl käüti, midä kõnõldi, midä pääle möskmisõ viil tetti ja miä viil sannast meelen om.

Väiku sannaoppus

Ku ma väiku olli, üt'el ristiimä mulle: «Mul sulle midägi anda ei olõ, a ma oppa sammu, kuis hinnast sannan möskõ.»

Lätsimi katõköiste sanna. Ristiimä sis opaš, et sannan piät hinnast üle kihä nii kõvastõ nühkmä, et nahk om verrev!

Kuivatamist opaš ristiimä niimuudu: «Hõõru käterätiga kõvastõ! Midä karõdamb käterätt, toda parõmb. A nägu ja kaal piät kuiuma esi, noid ei vöi käterätiga kuivata, muidu tulõva kortsu.» Tuu om õigõ. Ma saa jo 70 ja kortsõ ei olõ!

SAARONI ERIKA
Karulast Saarjärvelt

ALLASÕ TIIA PILT

Võro maakunna imäkeleoppaja teivä 25. põimukuu pääväl Urvastõ kihlkunnan kirändüsligu reisi. Reisi pääl kaeti üle Iheri Rihhardi kodo ja kalmuaid Osolan. Iheril om timahava kats tsõõrikut tähtpäivä: 100. aastakka sünnüst ja 30. aastakka surmast. Rehasti kiränik Männamaa Hella-Mare tiotsalõ – Männamaa oll'esi kah reisiliisi siän. Käüti ka Kassi Asta kodotalon, kon parhilla eiäs latsikiränigu velenaanõ Ilvese Hele. Kårgulan laulsõ ja lugõ umma luulõt vana kuionu pedäjä all Rahmani Jan. Contra oll' uma Väiku-Tarvustu talo värte pääl Piidsakülän inemiisil vastan, käen suur taldregutäüs umaküsetüid pannkuukõ. «Taina teimi naasega katõpääle,» nimmasä tä. Reisiliidsi siän jõudsõ umma kodokanti Oe küllä Häniläne (pildi pääl hääd kätt, lugõ umma luulõt Kangro Bernardi Ala-Rüütli sünnütalo moro pääl), kinkal ilmu ilda aigu võrokeeline luulõkogo «Ma pühapäävapõllõ mösi».

Reisi kõrraldiva Võro maakunna imäkeleoppajidõ ainõseksiooni edenaanõ Leesalu Raiili, Võromaa keskraamadukogo latsiosakunna juhataja Laanpere Helle ja Võro Instituudi kirändüse ja keele asatunja Allasõ Tia.

UL

Vana paa saa kõrda

BREIDAKSI ARVED

Ku koton om suuri patoga tegemist ja mõni näist ao joosul rossitama lätt vai muidõ säadmist taht, sõs olõ-i mõtõt kõrraga vahtsõt osta. Süvähavva luudustalost peri miis Tobrelutsu Peep kõnõlõs, kuimuudu vanast paast jälki vahtsõnõ saa.

Peep om vanna patoga muiõ asjo mant õiõndanu joba säidse aastat ja tuu aoga kõrda säädü arvada kümne paa ümbre. Olõ-i joht väega pallõ, a uma nipi, kuis taad tüüd tetä, omma meheli käen. Pato nakaš Peep säädü tuuperäst, et sõsara talon oll' hainuga värvmise jaos suurt anomat vaia, a vannol patol oll' üts vai tõnõ hädä man.

Ku vanna pata naada kõrda säädü, piät kõgõpäält kaema, kas tuul tüül mõtõt om, selle et ku põhan om suur mulk, sis kõlbas taa parõmbalõ lilliklumbis, ku naada paikamisõga jandama. A ku paa pästmine iks tegemise vaiva tasos, sis tulõ tuu kõgõpäält kõrralikult är tahenda. Peep pruuk likõmbal aol tuu jaos tulõlampi.

Är tahendõdut pata tulõ sis naada väiko vasaraga läbi koputama, et rossitanu kotusõ vaaba alt vällä tulnu. Mõnikõrd olõ-i vaaba alt nätäki, et puul pata om rossitanu:

TOBRELUTSU PEEBU PILT

Inne vahtsõt vaapamist tulõ pada kõrralikult är lihvi ja tolmust puhtas tetä.

nakkat üttest kotusõst pääle ja rossitus lätt mugu suurõmbas. Päält vasaraga rossitusõ vallalõlõümist tulõ pada kõrralikult är lihvi ja tolmust puhtas tetä. Om tähtsä, et tüü aigu olõs iho kaidõs: tüüprilli iin, kõrraligu tüükinda käen ja tolmumask näo iin.

Ku pada om sodist puhas, saa tälle vaaba pääle tõmmada. Peep tõmbas paalõ vahtsõ vaaba pääle Epox U.C nimme kandva mõksiga, mis Eestini valmis siät ja poodist telmise pääle saia.

Tulõ leppü, et tegemist om

külmä vaabaga, mis om kuumast vaabast nõrgõmb. Kuuma vaapamist piäsi Peebu tiidmist perrä kül Rakveren tettämä, a kašos tege tuu tüükoda õnne plekiasjo, majasilte ja vapimärke. Nii jämme saina ja suurõ kogoga asjo ku vana malmpaa omma, sääl tetä ei saa. Rakverest edesi saa kuumvaapa kas Vinnemaal vai kavvõmbal Öuruupan.

Kuumal ja külmäl vaabal om tuu vahe, et külmäl päätõtmatut vaapa ei massa perän kahvli vai väidsega kraapma naada: vaap sa kriimo ja pada

lätt jälki ruttu rossitama. Kuumal pääle pant vaap nakkas teräville asjolõ jõudsambalt vasta. Tuuperäst tasos vanna pato hoita, ku sääl piäs viil edimäne vaap kõrran olõma.

Külmvaaba päälõkandmisõs lätt vaia väikot trulli, minka tuu mõks tulõ paa saina pääle mäari, nigu värvissi saina. Tuud tulõ kats kõrda tetä ja tõõnõ vaabakõrd piät pääle saama tõõsõ päävä joosul. Sammamuudu saa kõrda tetä ka Vinnemaal ostõdu plekidse emailpaa.

Teppo vägi hoit lõõtsamängu elon

VALPRI LIINA

Kuigina Võromaa lõõdsameistril Teppo Augustil oll' joba 135. sünnüaastapäiv ja tuu avvus peeti Võromaa muusõumin 29. põimukuu 11. kõrda lõõdsapäivä, olõ-i Teppo lõõts õnnõ vanna inemiisi pill.

Lõõdsapäiväl sai kullõlda väega häie nuuri lõõtsamängjide Laube Kadri (pildi pääl) ja Ojasaarõ Toomasõ pillimängu, pia nakkasõ suurõ lava pääl üles astma ka neo noorõ, kiä opva lõõdsamängu Põlva vai Võro muusikakoolin.

Lõõdsamäng omgi üttevviisi moodun nii Võro ku Põlva kandin (üts vana Võromaa jo kõik).

Põlva mehe tulliki Võrolõ lõõdsapitto suurõ kambaga iinotsan Tartese Heinoga, kes om ka esi naanu lõõtspile tegemä.

Heino kõnõl, et Põlvan om uma lõõdsaklubi L-klubi. A tuu nimi naisilõ es miildü ja nä lätsi klubist minemä. No ei tiä, kas tuu nimejant iks sääne oll' vai ajasi Heino häüsajuttu, a Põlva mehe mängu väega vahvalt, nii et rahvas naas ütten laulma.

Et lõõdsä vägi lätt nuuri scen edesi, näütäs ka tuu, et Teppo Augusti pojapojapoig Teppo Priidu chitäs pillimeistri kodukotussõn Loosu külän lõõdsamuusõummi.

Tuu jaos om tä saanu Võru-

maa partnerluskogu abiga PRIA Leader programmist huunõ projekti ja tuu inneskides tegemise jaos päält 400 000 kruuni. «Katus om pääl. Ülejäänü tüü maja man saa vast seo sükkis valmis,» lubasi Teppo Priidu.

Sisustusõ ja välläpanõki jaos andõ PRIA Leader joba päält 130 000 krooni, a inne noidõ paikasaadmist tulõ viil elektri- ja valvõsüsteemi jaos rahha kokko saia: umbõs 100 000 kruuni. Priidu rehkendäs, et muusõumi luuminõ lätt kokko masma üle 600 000 krooni.

Teppo Priidu om tenolik Võru vallavalitsusõlõ, kes tugõ umaosalust, midä sändside ettevõtmiisi man nõvvõtas.

«Ku kõik häste lätt, sis tulõva aasta lõpupoolõ saami ussõ vallalõ tetä,» arvas pillimeistri perrätulõja neländast põlvõst.

TELGI ALARI PILT

Aholämmi

Mäesalu Indreku muusiga vahtsõn kuvvõn

1999. aastal võtt' keskkooli lõpuklassin opnu Mäesalu Indrek ek-sämme vaihõl uma lõõdsamängu Kandlõ kultuurimaja studion lindi pääle. Lõpupääväl Indrek es jõvva, autoõnnõtus vei noorõ anniga lõõtspillimängjä mi hul-gast. Timä mängidü luu panti lasõrtsõõrõ pääle, kopeeriti ja jacti Indreku sõpru-sugulaisi siän lakja.

Mullõ juhtu plaat kätte viis-kuus aastakka tagasi Võro muusigakooli riiulist – tuust pääle om olnu mõtõ plaat ammõtligult vällä anda. Indreku umadsõ olli nõun ja no om plaat valmis.

Indreku plaat om edimäne Kõrvipalu loomõtalõ hää cesti lõõtspillimuusika safast «Lõõts-pill grumaanidele». Järgmädsel aastal om plaanin Indreku oppaja Pihu Alo pillimängu lindi võtta.

Mäesalu Indreku plaadi «1999» välläandmist tugi Eesti Kulturkapital ja Vana Võromaa kultuuriprogramm. Teno tugõjilõ saa egä Eesti muusigakuul üle plaadi kingitüses, et noorõ saasi Indreku pillimängust huugu mano. Plaadi müümisest saadu raha lätt järgmiisi plaatõ välläandmisõs.

LAUBE KADRI

Swedbank

Pangabuss

Kõik uma rahaaša saati kõrda aia pangabussin!

Misso > Mõnistõ > Ruusmäe > Orava

tsihti pite sõit buss üle nädäli neläpäivilde

16.09, 30.09, 14.10, 28.10, 11.11, 25.11, 09.12

Misso poodi man kell 9.30-10.30

Mõnistõ Sõprusõ poodi man kell 12.00-13.00

Ruusmäe vallavalitsusõ man kel 14.30-15.30

Orava sotsiaalimaja man kell 16.45-17.45

Veriora > Antsla

tsihti pite sõit buss üle nädäli neläpäivilde

9.09, 23.09, 7.10, 21.10, 4.11, 18.11, 2.12, 16.12, 30.12

Veriora vallamaja parklan kell 9.30-10.30

Antsla vallavalitsusõ man kell 12.00-15.00

Mooste Nurga poodi man tege pangabuss piätüse

üle nädäli tõõpäivilde kell 17.15-18.15

7.09, 21.09, 5.10, 19.10, 2.11, 16.11, 30.11, 14.12, 28.12

Tiisi järve poodi man parklan tege pangabuss piätüse

üle nädäli kolmapäivilde kell 13-14

8.09, 22.09, 6.10, 20.10, 3.11, 17.11, 1.12, 15.12, 29.12

Bussin saati nõvvo pangateenüside kotsilõ, telli ja kätte pangakaardi, massuautomaadi abiga uma konto pääle rahha panda ja vällä võtta, arvudi abiga massõ massa, lepingit tetä.

Pangabussi sõiduplaani saa kaia ka Internetist www.swedbank.ee päält. Teedüst saa küssü tel 6 310 310

Tiigri kargaminõ

VÄLJANDU ELLEN

Ma kõnõlõ üte koolin tsih-
vamisõ luu. Ma kõve sis
Kreuzwaldi kooli 6.–7. klas-
sin, arvada 50 aasta iist. Mi
klassin oll' üts ekämuudu
tarkusõterri täüs poiskõ-
nõ. Tä pää tüüt nii op-
pusõ ku krutski-
dõ poolõ päält
kibõhõlõ

nigu
viitsütikuga
pomm. Vanõmba vele Juhani
perrä kutsuti tedä Tuha Ju-
hanis, a lihtsambäle Tuhas.
Ütskõrd sis Tuhk suurus-
tõli, et tsihvas tunnikontra
aigu säändse kuulmeistri
nõna all, koh muido kinkalgi
es õnnistu. Tuus oppajas oll'
tunnõt-teedä Mikelsaarõ
papa, kedä Tuhk vaihõl Kitsõ
esäs kutsõ. Tä om jo väega
pikk, nii oll' tal õppit hää
järke passi: kai ku korgõst
Munamäe tornist ala pano-
raampilti. Selle mi muidoki
es uso tuud Tuha keksmist.

Jõudsõ no tuu kavvaodõt
tunn peräle, terve klass utsõn
nigu Plevna lahingut. Mul oll'
õkva parteri kotus kaemisõs,
ma isti tõõsõn riän Tuhaga
üte joonõ pääl.

Edimält naksiva kõik
huulsalõ tshkendämä, noh-
hin õnnõ kuulda. Ma silmä-

nukast näi, ku Tuhk mugu
sessendeli nigu kirbah pini:
nõstsõ tassakõstõ pingi klappi
korgõmbalõ, lassõ ala ja kai
suvlihe. Toona olliva pingi
säänside klappõga, midä sai
üles nõsta, suhvlithe sait tsusada
vihu ja muu värgi.

Üte kõrraga – aplaava käen!
Kuulmeistri tõmmaõs uma pikä
kogo küüro nigu kassinirro pas-
ja tiigri ja kolmõ pikä sammuga
oll' tä niuhkadä Tuha pingi man
ja virof suhvli kaasõ üles. Tuu
tiigri kargaminõ oll' nii nalalinõ,
et ma suurõ vaivaga pei naaru
kinni, tii vai püksü täüs.

Tõõsõ saa es õigõlõ arrugi,
mis värk ja kuimuudu sääne
kargaminõ õnnistu, klassitarõ
jo arvada 8–10 miitret pikk.
Mikelsaar nõstsõ kaasõ, kai ja
vinüf peris õnnõdu helü ni hap-
nõ näoga: «R-a-a-h-a!»

«Raha jah!» põrof Tuhk

di maakuuli ümbre kasuma.
Nii Tuhk kah.

Mis ti arvati, mis tuust väl-
lä tull' Kevjä oll' Tuhk nigu
läükmä lüüd viiekopkalinõ
mi klassin tagasi ja selet laja
suuga, kuis tä maakoolin kõ-
gõ popimb staar oll'. Ku ma
õigõhe mälehtä, oll' tä Lepistü
koolin, sääll olli toona
latsõ nii ausa, et
kõgõ kalõmba
päägagi opiti
koolitükü ko-
ton selges. Tiiä
es nä tsihvasisõst
midägi.

Tuhk muidoki es
jäta ummi kombit,
kiäki es saa arvogi, ku
tä piinüle tsihvas. Kae,
et oll' viil kooli kõgõ
parõmb oppja.

Kõgõ inämb naardsõ tä
tuud laulmisõ tunni, et op-
paja tull' klassi, hindäl viioli-
kints kanglin, nii naksiva
lõõritama.

Tuhk mõistsõ jo klavõ-
rit kah mäangi, vet tä sääll
koolisaalin sis klambõrd, ni
jäl tettü miis. Maatütrigõl
kõrrapäält põlvõ nõrga ja suu
ammulõ. Ega Tuhk olõ-õs
kadõ miis, pikäpääle koolif
maapoiskõsõ hindä käe perrä
ümbre. Oppaja lõõdsevä, et
latsilõ tulõva vägüsi liina-
tsurrõ kombõ mano ni saadi
Tuha vahtsõst liinakuuli:
harigõ esi umma staari...

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

puulpahatsõlõ, et tedä tähtsä
tüü man segäti. Kuulmeistri
marssõ üte jutiga uma kotusõ
pääle ni istõsõ kogoni tooli
pääle – nii halõhõhe mõidu tuu
hanistõmbaminõ. A Tuhal oll'
sinnä vihkõ ala kuigimuudu iks
peris tsihvasät. Nii tä sis kirof
hoolõga ja vaihõl nõstsõ iks
kaast nigu tsuskmisõs. Kuul-
meistri peläs vahtsõt hannu, nii
es lää inämb poolõgi.

Tüü oll' Tuhal muidogi hääs
hinnat. Vet Tuhk tekõ noid
tükke nika ku oppajil viländ sai.
Tuu juhto õkva sääne aig, ku
esierälidselt koira latsõ kupatõ-

Antoonohvka vai inemine?

Inemise geenikogo
sais kuun 24 kromo-
soomist. Tuud ei
olõ väega pallo, ku
mõtõlda, et näütüses
roti geenikogon om
noid 21.

RUITLASÕ
OLAVI,
geneetik

Ku niipiten mõtlõ-
ma naada, om inemise
vaihoti vai ätigelärb-
lasega pia olõmalda.
Päälnatä tiit jo vaiht, a ku
mõnõ mehe juttu kullõt vai
tegemisi näet, tunnõt väiku
siivolidsõ är küllh...

Mõni päiv tagasi sirsif And-
sip Delfin, suu häästmeelest
kõrvuni pään, et riigil ei olõ
jõba aastit olnu nii hääd mas-
sõssetulõmist ku timahav-
va. Ku parhillast olõkõrda
kaia, tundu mullõ tä jutt sama-
sugunõ, ku tä olõs ütelnü, et
kacgõ, inemise ei olõ jõba
aastit kabla otsan pääle tabu-
reti altlüümist nii kavva jalgu
siputanu.

Tüüline tahasi kah veidü-
kese hengädä. Timä suvnu
kah asaajaja Lahteni muudu
Valgõvenen ilosat paariariigi
tissi kumpi. Et saasi perän te-
leviisorin tähtsäle vabandusõs
kosta: asi lõhnas kõvastõ
eriteenistüse perrä!

Ku jõba tiss eriteenistüse
perrä lõhnas, sõs tä olõs võinu
üteldä, mink perrä t...s lõhnas!
Ah? Ütle väällä! Tüüline taht
kah teedä! Timä ei olõ jõba
paar-kolm aastat muud ku
higihaisu tundnu!

Tüüline lätt hummogu tüü-
le, õdagu tulõ, om väsinü,
and osa palgast riigile, mass
gaasi ja elektri iist, kasva-

tas ja koolitas latsõ ja
pand üte kimmä osa
pensiinfondi. Lubatas
jo inemiseväirilist va-
nahust!

No sõs nõstõtas
pensi-igä 67 eloasta
pääle. Ku 67 täüs saat,
sõs om pensioni-igä
73 ja nii edesi. Ku ka
pensiioni ütskõrd kätte

saat, sõs tunnõt tuu asõmõl
mõnno altshaimerist, parkin-
sonist ja lamatiisist!

Tüüinemisele tege poliitik
vähämbält näo, et tä huul
timäst. A ütsõist poliitigu
ei salli.

Villulõgi tetti kambakõis-
tõ är. Mu meelest tekõ tä,
vaesõkõnõ, riigi hääs kõik
mis sutsõ. Ubina geenikogon
om 17 kromosoomi, ega ei
saa jo antoonohvka käest
ülearvo suurt lojaalsust ja
riigimehelikkust nõuda! Nii
om tõisiga kah: egas ku sa
õks Valgõvenen asju ajat, sõs
uma persigu kromosoomiga
õks Lukašenka salaluurõt üle
ei mäangi!

Vahapääl käve talos vaht-
sidõ sõnno väällämärkmises.
Mul tull' mõtõ, kuimuudu
miilhäa saajat suuperätele
är märki. Mu meelest tulõsi
Reiljani ja tõisi võtjõd kotsilõ
'pistik' üteldä.

Talvõl om kiholaisi ja sita-
kärbläisi veidemb, saa kerem-
bäle hengädä. Kurikumõrvar
võeti kinni, a ku Purikumõr-
var kaartõn tsilkma nakkas,
om kevväi, valimisõ ja sõs
naatas jälki tävve huuga ätiket
ajama.

Tossu Tilda pajatusõ

Esä tekõ är!

Edimädsen klassin opati numb-
ridõ kirotamist. Nummõr 1
om kriips, tuuga tulli kõik toi-
mõ. A nummõr 2 om igävane
kõvõrik, mink kirotamisõga
mõni lats oll' pistü hädän.

Oppaja kõndsõ pingiritu
piten ja kai, kuis numbrõ olli
väällä tulnu. Oll' säänsit ja
määndsit.

«Aga sinul on kahed küll
väga ilusad!» kiit tä üte pois-
kõsõ koolivihku kaiõn.

Poiskõnõ krapasa pingist
üles, lei käe puusa ja põrof:
«Kae noh, esä omgi är ten-
nü!»

Taad juttu kõnõl mullõ üts
vana oppaja. Ütel viil, et tuust
poiskõsõst kasvi tubli miis,
kes lõpõf korgõ kooli ja om
no tähtsä firmajuht.

Tohtri man

Seo lugu juhtu 1980. aastal.
Tuul aol tüüti ma väega pikä
ja keerolidsõ nimega asutu-
sõn, mille nimi oll' Rahva-
tõõndusettevõte «Kodu»,
Võru jaoskond.

Nii uma tüülise ja tõõsõ
inemise liina pääl naksiva
taad ärril lihtsambält kutsma
«Kodu». Egäleülele es jää tuu
pikk nimi miildeggi ja mõnõ es
viisi väällä üteldä.

Ütskõrd jäi ma haigõs. Lätsi
tohtrõ mano (tuul aol jaoskun-
natohtri). A lavva takah es istu-
ki tohtri Lainoja, oll' hoobis
üts vuntsõga nuurmiis.

Ma kaibsi uma hädä är.
Tohtrõ kullõl minno, kopuf
siist ja säält, vahtsõ kurku,
miä oll' verrev. Sõs pomisi
tohtrõherr «angiin», küsse
viil, et konkotsil ma tüütä. Ma
ütli talle kah sis vasta, nigu
õks kõik kutsiva: «Koduh».

Tohtrõ mulle vasta: no sõs
ei olõ teile sinist lehte vaia,
vahel saati pikäle kah visada.
Ma hiitü är ja ai talle vasta:
«No ku ma nakka pikäle

pilma, midä mu ülemb sõs
ütles?»

Nuurmiis naarahõ kavalah
ja arvas, et õgas tõisi ülembit
pääle uma mehe õks ei olõ.

Ma nupudi, et mille tä mul-
lõ sinist lehte ei taha anda.
Targudi sõs vasta: «Õga mu
miis minoga üteli ei tüütä!».

Tohtrõ paistu ka paras nala-
hammas ollõv, selle et küsse:
«Kas teie mees töötab siis
jällegi küla peal?»

Ma paugaiti suurõ helüga
naardma. Tundsõ, et kõik
haigus om üte kõrraga kaonu
ja pää om tävveste selge.
Selgüdi sõs umma tüükotust
pikält ja lajalt.

Tohtrõ pallõl andis ja üteli,
et tä om praktikant ja Võro
liin om talle võõras, sändsõst
asutusõst ei olõ tä midägi
kuuldnu, nõstsõ kipõlt sinidse
lehe ja naksõ kirotama, kavva
aigu esi viil naardsõ.

Ku ma ussõst jõba väällä
tulli, hõigaõ tohtriherr perrä:
«Nüüd peate küll kiiresti
paranema, naer on ju kõige
parem rohi!»

LIIRA SINGA

Latsilõ

Vastussit oodõtas:
Uma Leht, Tartu 48,
65609 Võro liin vai
info@umaleht.ee.

Vastussõ man olku kirän
nimi, vannus, aadrõs ja
telehvoninumõr.
Vastajidõ vaihõl loositas
väällä võrokeelitsit latsi-
raamatit vai kasette ja
Uma Lehe klepse.

Mineväkõrdsõ mõistatusõ
õigõhe lahendamisõ iist saa
avvohinna **Hiiendi Herta
(14)** Mamastõst.

Võrokeelitsit Jussi-multikit näet: www.lastekas.ee → Jussi multikad → multikaq võro keelen!

Kuuluda

Kuulutusõ saatkõ
info@umaleht.ee
vai kõlistagõ
tel 78 22221

Teemi är!

Teemi ti maamajja kõrraligu joogi-
vii- ja tsolgiivisüsteemi! Ehitämi
tsolgi- ja viitorostikkõ, mõõmi ja säemi
paika septikit-kogomispütte. 5,5 t lint-
kopa rent. 10 t kuuma kaaluga treileri
rent. Tüüd teemi üle Eesti. [www.jyritoru.ee](http://www.jyri-
toru.ee), teedüs: jyritoru@jyritoru.ee,
tel 5814 5117, 515 1985.

Osta

Osta **pullvaska**. Tel 5646 0708.

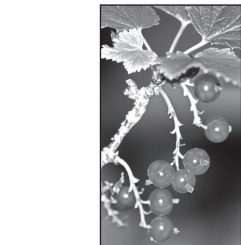
Müü

Müü **sõõgihernest**. Tel 5621 3174.

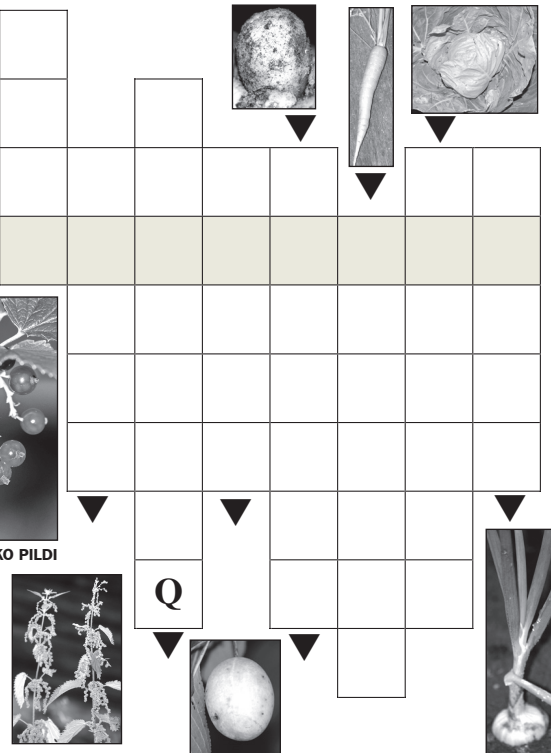
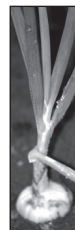
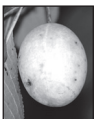
Täüdäq ärq ristsõna!
Vastussõs saat teedäq,
määne vahtsõnõ sõna
om võro kiilde väällä
mõtõld *astelpaju*
jaos.

Saadaq ristsõnast
väällä tulnu sõna
Umale Lehele ildam-
pa **16. süükskuu**
pääväs!

Minevädse lehe
mõistatusõ õigõq
vastusõq: 1. uibu; 2.
kuus, petäi ja katai;
3. pihlapuu; 4. rüüpää
kõrrõga; 5. uibu;
6. pähken tupõga,
tammõtõhv ja upin.

FASTRÕ MARIKO PILDID

Telli Uma Leht Võromaalt peri
sõbralõ, tutvalõ vai sugulasõlõ!
6 kuud – 60 kr, 12 kuud – 120 kr
Telli saa tel 78 22 221
Umma Lehte saa Võromaalt ja
Setomaalt Lehepunktis müügikotus-
sist, Tartõ pääpostkontorist ja
Talinast Ateena raamadupoodist
(Roosikrantsi 6)

Pallõ õnnõ Oro
Laivilõ ja Tarmolõ,
kinkal sündü
24. põimukuu pääväl

tütär **Reena**

Võro seltsi ja Võro
instituudi rahvas

25. süükskuul kell 10
Sulbin Sõmmõrpalo vallon Võromaalt

M i h k l i l a a t

- Müvväs esitettüit kraami
- Viläpuu ja marapuhma
- Vanakraamiturg
- Önnõluus, oksjon
- Opitarõ (mahhekosmeetiga)
- Rodeo härg
- Kapsta riivmisse võistlus
- Laadasupp ja pannkoogi

Kell 12 Tännässilma rahvamajja näütetsõõri tükk «Turul»

Pääväjuht om Abeli Margus
Ettevõtminõ tulõ õga ilmaga

Teedüs ja kirjapandminõ tel 5625 4021 (Lalli Kristel)
Kõrraldaja MTÜ Sulbi Maarahva Selts
Projekti tugõva Kohaliku Omaalgatuse Programm,
Leader Programm, Sõmmõrpalo vallavalitsus ja
kutusõpäälidse ettevõtija

